

sidste citater kan også demonstrere de specifikke Bjølske modernismer og paralleller, der er lige så fejlagtige som krukke. Af sproglomsternes særlige bed plukker jeg kun et eksempel, side 59: »Samtidig, men hvornår er der dyb uenighed om, blev legionen omorganiseret«.

Næsten værre end det der faktisk står i teksten er det, der mangler. Det er traditionel politisk historie, der er poppet op – nye landvindinger inden for økonomisk og social historie er ikke med – formentlig fordi Bjøl ikke kender dem. Kun hvor der er reminiscenser af forfatterens bog *Sol og Sult* (1953) er der tale om noget, der ligner indføling, men mange betragter jo også denne som Bjøls bedste. Katastrofal er også forfatterens manglende interesse – eller snarere dybe foragt for den ældre kristendom. Hvad skal den arme finske forfatter af middelalderbindet stille op, når han skal give en fremstilling af Europa fra Vestroms fald til omkring 1100. Man kan som historiker ikke tillade sig at ignorere historiske foreteelser, fordi man ikke sympatiserer med dem. Så ville de fleste historiske fremstillinger nok blive meget korte.

Der er også føjet en litteraturliste til. Den græske er rimelig, Bjøls mildest talt forbløffende, både hvad angår optagne og oversprungne værker. Finley ses således ikke nævnt. Til gengæld må det bemærkes, at det berømte opslagsværk *An Economic Survey of Ancient Rome* ikke er forfattet af Tenney, F, men af Frank, Tenney.

Det er for en professionel oldtidshistoriker uforståeligt, at et dansk forlag vil lægge navn til sådan noget sjusk. En berømt finsk forskers arbejde er blevet forkastet af redaktøren (der også hedder Bjøl), og i stedet har han serveret noget, der nærmest kan sammenlignes med ufordøjet gylp. Og det er ikke, fordi man ikke kan skrive meningsfuld historie i dag. I de andre nordiske lande udkommer samtidig en fortrinlig verdenshistorie, og Gyldendal har for få år siden måttet betale et ungt dansk forfatterteam en rund sum for ikke at skrive den historie, som forlaget var ved at akkordere om. Man må ende med at spørge, hvad der er værst: kræfternes frie spil (= forlagernes sjakren i porten) eller en autoriseret statslig historie, som den vi finder i lande, som vi ikke plejer at ville sammenlignes med. De sidste får dog som regel noget for pengene, selv om det er fordrejet. Her er det bare hinsides kritik.

Læserne være hermed forhåbentlig advaret.

Jens Erik Skydsgaard

M. I. FINLEY: *Antikkens historie*. Oversat af Mariann Hansen og Jytte Justesen. Herning, Systime, 1982. 188 s. 1 kort. 114 kr.

Moses I. Finleys *The Ancient Economy* udkom 1973 og er senere kommet i talrige oplag og oversat til adskillige sprog, nu også til dansk. Den er kort sagt en klassiker, og blev det straks da den udkom som en trykt forelæsningsrække, *The Sather Classical Lectures* ved Berkeley, holdt vinteren 1972. Det er jo en opsummering af denne kendte forskers forskning indtil da – senere er meget kommet til. Tesen er i al korthed, at antikkens økonomi ikke kan studeres isoleret fra de øvrige fænomener i samfundet, *Orders and Status* (Stand og Status), *Masters and Slaves* (Herrer og Slaver), *Landlords and Peasants* (Godsejere og Bønder), *Town and Country* (By og Land), *The State and The Economy* (Staten og Økonomien). Oversættelsens tro gengivelse af ovennævnte engelske kapiteloverskrifter er karakteristisk for den danske udgave, og Sir Moses' engagerede tekst falder

unægtelig lidt tung ud, når den oversættes. Mærkelige ting kan også forekomme i teksten, f.eks. forekommer der s. 63 en murer i forbindelse med *Erechteion* – det skulle naturligvis have været en stenhugger eller evt. en bygningshåndværker, men den slags kan læseren korrigere undervejs. Selv må jeg spørge, hvem der dog vil foretrække denne ikke lettilgængelige bog på dansk, når den levende engelske udgave oven i købet er billigere. Måske for at nyde godt af Sir Moses' små tilføjelser i den danske oversættelse? Næppe. Men hvis historie også er en slags kunst, må man foretrække den ægte vare. Ros skal udgiverne dog have for at have tilføjet en kort oversigt over anmeldelser og diskussion. Den er ikke fuldstændig, idet den da måtte have omfattet snart sagt alt, hvad der er skrevet siden om oldtidens historie, men en rimelig indgang til den debat, som bogen straks satte i gang ved sin udgivelse for ti år siden.

Jens Erik Skydsgaard

RICHARD P. SALLER: *Personal Patronage under the Early Empire*. Cambridge University Press, 1982, X + 222 s. 18.50£.

»The historical example closest to the ideal type of fully centralized authority is probably modern Scandinavia. It has been pointed out to me, that the word patronage cannot be translated into the Swedish or Norwegian languages« (s. 4, note 14). Heller ikke dansk har nogen ækvivalent for begrebet. Om fænomenet findes er en anden sag. At det i så fald ikke er særlig respekteret ses deraf, at der for tiden falder en række domme for gavegivning og gavemodtagelse, domme der formentlig ville få de gamle romere til at undre sig. Gaveudveksling var i oldtidens mediterrane verden et ganske naturligt fænomen, lige som det er det mange steder den dag i dag. Kun når det bliver for store gaver vækker det opmærksomhed.

Den hidtidige forskning har jo især beskæftiget sig med clientelisme i det republikanske Rom, cf. oversigtsartiklen i dette tidsskrift, 12. række bd. II, 1967, s. 395 ff. Saller tager tråden op fra kejsertidens begyndelse og undersøger perioden frem til det Severiske dynasti, d.v.s. noget efter år 200 e.Kr. Mens mange har peget på begrebet *fides*, troskab, som det konstituerende i forholdet mellem patronen og hans client, koncentrerer Saller sig om »how patronage functioned in relation to other political, economical and social institutions« (s. 3). Han vælger derfor at fokusere på det konkrete, de *beneficia*, velgerninger, hvorved den højere socialt placerede bandt sine clienter til sig. Kildematerialet er simpelt hen kejsertidens litteratur, fra Seneca og Plutarch til Martial og andre satirikere, samt et ganske betydeligt antal indskrifter. Forfatteren er endog meget velbevandret i hele overleveringen. Kap. 1 afdækker terminologien og den bagvedliggende ideologi, kap. 2 diskuterer kejseren og hoffets »patronage«, kap. 3 overvejer – med væsentlig negativt resultat – alternative mekanismer bag forfremmelser inden for den kejserlige administration, f.eks. kvalifikationer eller anciennitet. Kap. 4 blotlægger en række relationer inden for kejsertidens aristokrati og endelig i kap. 5 undersøges konkret »patronage« i det romerske Nordafrika, dels inden for selve området og dels den stedlige nobilitets relationer til hovedstaden og kejseren.

Det er velkendt, at Romerstaten aldrig udviklede et egentlig bureaukrati med et fast advancementssystem og en klar kompetencefordeling. Det uhyre rige styredes i virkeligheden af et ret lille antal amatører, der kunne flyttes rundt i